USKRSNE TRADICIJE KOD REKASKIH HRVATA

luni, 28 iunie 2021

Iako ih je u zadnjim godinama sve manje i manje, Šokci iz Rekaša još uvijek poštuju stare tradicije i obi aje koje su naslijedili od njihovih predaka.

U Rekašu, danas, više od dvije tre ine stanovništva sa injavaju Rumunji. Slijede ih, na velikim razmaku, Ma ari, Srbi i Romi, dok su Hrvati gotovo nestali sa šarolike liste etni kih skupina što naseljavaju ovaj gradi u obližju Temišvara.

No nije oduvijek bilo tako.

Šokci su bili prva skupina što je naselila Rekaš, tvrde s ponosom stanovnici hrvatskog porijekla koji ovdje žive. Pretpostavlja se da su ovdje pristigli sredinom 17. stolje a iz isto ne Slavonije. Od nekadašnje brojne zajednice, koja je pri kraju 19. stolje a zabilježila više od 1700 pripadnika, danas je ostalo samo nekoliko desetina.

U Šoka koj strani, na ulici Ivana Kožara, imenovana po slavnom dramskom redatelju i glumcu hrvatskog porijekla, nalazi se ku a profesorice Marice Peli . K njoj smo pristupili upravo za Veliki Petak da otkrijemo jedan dijeli obi aja i tradicija ovdašnjih Hrvata. Ovdje su se skupile, kao što se to nekada uobi avalo, nekoliko žena, ro akinje i prijateljice iz susjedstva, kako bi zajedno pripremile uskrsne poslastice. Neodvojiva od svoje bake, Alesia, unu-ka gospo e Mare Mihec, prisutna je na doga aju, spremna pomo i svima kome zatreba da bi sve išlo glatko. Nije ni svijesna da joj je uloga veoma važna danas, jer ona predstavlja mladu generaciju rekaških Hrvata, generacija koja e preuzeti tradiciju i prenijeti je novim naraštajima.

Pekli su se kola i, kuhala se šunka, ali i ono što je najvažnije u ovo doba, farbala su se jaja. Gospo a Stana Neidoni kaže nam da šara jaja skoro ve šesdeset godina a da njezina kisti a (artizanalna sprava za šaranje jaja) ima najmanje trideset godina.

„Da mož da šaraš je jako glavno jajca da su mla na, ni vrela ni ladna“ – objašnjava gospo a Stana pripremaju i vrela skuhana jaja i vreli vosak za šaranje. „Ako su vrela, ocuri vosak i onda se flekujudu jajca. Ako su ladna onda se ocepeni vosak a ne mož da pišeš. Je jako važno da imaš jednu kecelju, boj mož da ti padne vosak i na haljine. I što je opet jako glavno, da ne zabravimo, uvek se metne malo vosak na micat prst, da probaš kako je vrelo, i ondak tek kišticom na jajce, da ti ne kapne. Pri e se uzelo vosak od košnica, ali sad više nemamo košnice i uzimamo voska od sve e. Jako je glavno da je farba voska po zatvorena, da mož da se vidi. Kad metnemo ve napisano jajce u crvenu farbu, ta farba nije slobodno da bude vrela, boj mož vosak da se otopi i da ocuri. Od kad sam ja bila micka, kad su se šarala jajca uvek se strefilo da se i polupa po jedno jajce. To jajce se metnulo u crvenu farbu i ondak na dan Uskrsa se metnulo u lavor, a deca iz te porodice su se omili s otim jajcom da imadu obrazi rumeni ko crveno jajce. Ta vremena su prošla nego mi probamo da ji ne zabravimo.

Od kolko pamtim ja, su se šarala jajca uvek za Veliki petak. Tad se ra una veliki svetak i nije bilo slobodno da se posluje što god drugo osim da se šaradu jajca. Ja što šaram, ovo je nova šara.

Pri e, žene su šarale druge šare. Ovo su sad šare od naši danevi, se ra unaju po moderne šare. Nego ja se radujem boj sam umela da nau im i mogu da nosim tradiciju i na dalje. Kad sam ja bila Alesijine vrste ja sam jako želila da šaram jajca, ali, uveliko, žene stare nisu manule deca da šaradu: boj da ne pokvaredu, boj da ne umaždedu jajce. Ali moja majka je rekla: Mante defku da šara! I su me manuli, i tako sam ja nau ila da šaram. Sad se radujem boj Alesia je ovde i ona želi da vidi kako se šara i ho e i da proba.“

Sada su pošarana jaja poprimila i crvenu boju te su izložena u jednu „tepsiju“. Tu e se okretati s jedne strane na drugu, kako bi se lagano osušila, a tek na kraju se izbriše vosak s jaja s jednom vrelom krpom.

„Za Veliki Petak, žene uvek su se skupile kod jedne komšinice i ondak tu su došli i rodovi i komšije i sve zajedno se kuvalo, se farbalo, se šaralo i ondak se sve podelilo.“ – nostalgi no se sje a Ljubica Cristescu. „Od svi koji smo ovde u Rekašu, samo mi, Šokci, smo imali obi aj da šaramo jajca.“

„Šokci su imali još jedan lijep obi aj za vrijeme Uskrsa – sje a se i profesorica Marica Peli – ali se, nažalost, izgubio. Moja mi je teta pri ala kako su za vrijeme korizme, kada nisu bili plesovi, momci i divojke išli na jedno mjesto zvano Nadol, na kraj sela Rekaš. Tamo su se igrali igrice Mariška i Obrloke. Na samom Uskrsu, poslije Svete mise te poslije ru ka, momci i divojke opet su krenuli Nadol. S njima su išle i njihove mame jer je to bila dobra prilika da se vidi da li su se u me uvremenu me u tim mladencima stvorile neke nove „simpatije“. Tamo se pjevalo: Paun pase, trava raste./ Po e paun da poleti/ Tamo gore nuz primorje,/ Da obljubi paunicu./ Uzgovori paunica:/ ”Lipše mlado nego staro,/ Bolje staro nego mlado.” Mladenci su bili lije-po obu eni i naki eni, jer je bio svetak i onda su stali glasati koja je me u djevoj-kama najljepša paunica a me u momcima najljepši paun. Mladenci su se, dakle, odabrali izme u njih. To je bila velika ast za odabrane mledence, ali i za njihove mame. Ovaj obi aj je prestao izme u dva svjetska rata. Ja pretpostavljam da jezbog toga što je u ratu puno momaka poginulo. Sje am se da mi je teta pripovijedala da je u tom periodu, jedno odre eno vrijeme samo su djevojke išle do Nadol.“

Gospo a Mara Mihec, pripremila je za ovu priliku veoma ukusnu šoka ku gibanicu te nam je pokazala i jelo koje e se poslužiti u šoka kim ku ama odmah nakon uskrsne mise: „Mi metnemo jelo što se je na Uskrs u kotrice i nosimo na Veliku Subotu u crkvu da se posveti. Metnemo prvo jedan peškir da bude lepo, pa onda šunku, kobasice i jajca. Doma, kada stignemo sa Uskrsnu a, ve eramo šunke obarene, kobasice, jajca i tormaka i crvenu cveklu. A po za to jemo našu gibanicu šoka ku.”

Šarana jaja, kola i i kobasice sprememaju se sada u košarice, no kako smo ve doznali od gospo e Mare, ništa od ovoga se ne smije kušati sve do poslije uskrsne mise iza pono i, sve dok jelo ne bude posve eno. No, nitko kao da ne mari o tome, jer tradicija i obi aji se moraju poštivati, a mi smo upravo svjedo ili kako je jedan mali dijeli bogate tradicije rekaških Hrvata prenijet mladoj generaciji, a to je garancija da e se ono i o uvati u budu nosti.

Daniel Lucacela